

Helsedirektoratet
Postboks 220 Skøyen
0213 OSLO

Kontakt saksbehandler

Anders Kvadsheim Mygland, 51568721
e-post: anders.mygland@statsforvalteren.no

Undersøkelse av eiendeler og beslag av rusmidler i somatikken

Bakgrunn

Vi har mottatt et brev av 17.03.2026 fra Tverrfaglig observasjons- og behandlingstjeneste (TOBA) ved Helse Stavanger. Brevet ligger vedlagt her. I korte trekk går dette på om det er hjemmel for å gjøre beslag av rusmidler i somatiske sengeposter i spesialisthelsetjenesten.

Vi er noe usikre på hva som er gjeldende rett på dette området, og vi legger til grunn at dette er en aktuell problemstilling ved somatiske sengeposter i hele landet.¹ Vi sender derfor dette som et tolkningsspørsmål til Helsedirektoratet. I det videre vil vi gi noen kommentarer til problemstillingen

Statsforvalterens kommentarer

Helse Stavanger spør om både undersøkelse av pasientens eiendeler og beslag av rusmidler.

Som Helse Stavanger skriver, er beslag (og undersøkelse av eiendeler) regulert i psykisk helsevernloven og forskrift om rettigheter og tvang i rusinstitusjon. I somatikken er det imidlertid ikke regler for dette.

Første spørsmål blir om undersøkelse av eiendeler og beslag av rusmidler (lovlige og ulovlige rusmidler) er så inngripende at det krever klar hjemmel i lov eller forskrift etter legalitetsprinsippet i Grunnloven § 113.

Vi vurderer at det er nærliggende at det må være en klar hjemmel for å kunne gjennomføre undersøkelse av eiendeler mot en persons vilje, ut fra hvor inngripende det er. For beslag av rusmidler er vi mer usikre. Selv om det er et inngrep i eiendomsretten til pasienten, vurderer vi at det ikke er et veldig stort inngrep, særlig der det er snakk om illegale rusmidler (om det er legalt eller illegalt vil imidlertid ofte være vanskelig å vurdere på beslagstidspunktet). Det kan derfor være at forsvarlighetskravet i spesialisthelsetjenesteloven § 2-2 kan gi grunnlag for beslag. Vi heller mot at spesialisthelsetjenesteloven § 2-2 ikke gir en slik hjemmel, og at det derfor ikke er en egnet hjemmel for beslag av rusmidler i somatikken, men vi er usikre.

---

¹ Se f.eks. [en artikkel i Sykepleien fra 2024](#) hvor det bl.a. står at «Engvik forteller at deres jurister i 2018 sendte innspill til Helsedirektoratet rundt dette».

Vi finner få kilder som sier noe direkte om dette. Vi ser at Helse Bergen i sine retningslinjer om dette, legger til grunn at det ikke er hjemmel for å undersøke eiendeler/rom i somatiske sengeposter:

«Personalet har ikke lov å undersøke pasientens rom eller eiendeler hvis pasienten ikke har samtykket til dette. Undersøkelse av pasientens rom eller eiendeler kan kun gjennomføres i somatiske avdelinger i nødverge- eller nødrettssituasjoner. Dette kan være aktuelt for å sikre forsvarlig helsehjelp eller en annen interesse, fra en fare for skade som ikke kan avverges på annen rimelig måte (Straffeloven §§ 17, 18).»²

Helse Bergen sin retningslinje har selvsagt ingen selvstendig vekt i vurderingen, men viser hvordan et annet helseforetak har vurdert spørsmålet.

Vi legger til at vi vurderer at husordensregler på en somatisk sengepost nok kan omfatte at man ikke ønsker at pasienter skal ha med rusmidler inn på sengeposten. Men husordensregler kan aldri hjemle undersøkelse av eiendeler eller beslag.

Hvis undersøkelse av eiendeler og/eller beslag på somatiske sengeposter ikke har tilstrekkelig hjemmel i lov eller forskrift i dag, må det vurderes som nødrett eller nødverge (fare for pasienten selv) etter straffeloven §§ 17 og 18. Straffeloven §§ 17 og 18 kan etter en konkret vurdering gjøre en ulovlig handling lovlig. I Sivilombudets uttalelse av 30.06.2021 (SOM-2020-577) er det – i en annen sammenheng – blitt lagt til grunn at:

«straffelovens bestemmelser om nødverge og nødrett etter forholdene kan få anvendelse og gi adgang til tvangstiltak der en pasient er til fare for andre, som i vår sak.»

Dette må gjelde mer generelt om nødverge/nødrett som «inngrepshjemler», og har overføringsverdi til undersøkelse av eiendeler og beslag av rusmidler. Nødrett og nødverge gir imidlertid anvisning på en relativt høy terskel for inngrep. Verken nødrett eller nødverge kan gjøres rutinemessig, men Helsedirektoratet har i [tolkningsuttalelse av 01.12.2014](#) sagt en del om at man har adgang til å utarbeide prosedyrer for håndtering av nødretts- eller nødvergesituasjoner som forventes å kunne oppstå.

Avsluttende bemerkninger

Etter dette heller vi mot at det per i dag ikke er hjemmel i lov eller forskrift til å undersøke eiendeler eller beslaglegge rusmidler på somatiske sengeposter, men vi er åpne for at forsvarlighetskravet kan gi hjemmel til beslag av rusmidler. Dette er usikkert for oss. Hvis det ikke er hjemmel i lov eller forskrift undersøkelse av eiendeler og beslag baseres på nødrett og nødverge. Vi anmoder om en tolkningsuttalelse om dette, og i tillegg at uttalelsen sier noe om nødrett og nødverge i denne anledning, også opp mot det Helse Stavanger skriver i det vedlagte brevet.

Vi legger ellers til at vi er enig med Helse Stavanger i at det burde vært klare hjemler for å undersøke eiendeler og beslaglegge (og tilintetgjøre) rusmidler på somatiske sengeposter. Vi er usikre på om dette passer inn i Pasient- og brukerrettighetslovutvalget sitt arbeid, men Helsedirektoratet kan uansett vurdere å spille dette inn for Helse- og omsorgsdepartementet.

---

² <https://kvalitet.helse-bergen.no/docs/pub/dok73026.pdf>

Med hilsen

Erik Andreas Torkildsen (e.f.)
fung. fylkeslege

Anders Kvasdheim Mygland
seniorrådgiver/jurist

Dokumentet er elektronisk godkjent

S

Vedlegg

1 Forespørsel - Hjemmel for beslag av rusmidler i somatikken - lovverk

Kopi til:

Stavanger universitetssjukehus Helse Stavanger HF   Postboks 8100   4068   Stavanger
(Deres ref. 2026/2598)